

Η ορολογική νοοτροπία

Μαρία Καρδούλη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από τον Homo Erectus φτάνουμε οσονούπω στον Homo Semanticus, εφόσον το πείραμα του Web semantique (*σημασιολογικού Ιστού*) στεφθεί με επιτυχία.

Χαρακτηριστικά ιστορικά καινοτομικά αντικείμενα που αντιπροσώπευαν τα ανθρώπινα επιτεύγματα, όπως η ρόδα, το αλέτρι, τα μεταλλικά αντικείμενα, το πηδάλιο, η γραφομηχανή, η ατμομηχανή και ο ηλεκτρονικός υπολογιστής ανυπομονούν να προσθέσουν και την εικονοποίηση του Web semantique.

Οι φιλοσοφικές προσεγγίσεις και οι πρακτικές εφαρμογές τους καθοδηγούν την ανθρώπινη ικανότητα σύλληψης νέας γνώσης.

Η Αναλυτική δίνει τη θέση της στη Συστημική και στην Κυβερνητική, οι οποίες φροντίζουν τα νέα πρότυπα του Homo Semanticus. Ωστόσο βρισκόμαστε πολύ κοντά στην δημιουργία του επερχόμενου Homo Terminologicus, αφού έχουμε φτάσει στις σημασίες, ο δρόμος για την έννοια, το νόημα και τον ορισμό αρχίζει να διαφαίνεται. Ο Ευγένιος Βίστερ μας υπόδειξε τον δρόμο, αντλώντας από την παρακαταθήκη του Αριστοτέλη.

La mentalité technologique

Maria Kardouli

RESUMÉ

Depuis Homo Erectus le chemin fut long pour arriver à Homo Semanticus avec l'expérience du web semantique, si initiative aboutit bien.

Les innovations dans l'Histoire ont produit des objets représentant les exploits humains comme, la roue, le joug, la métallurgie, le gouvernail d'étambot, l'imprimerie, la machine à vapeur et l'ordinateur. L'image du web sémantique attend son tour.

Les différentes approches philosophiques et leurs applications guident l'homme à concevoir de nouveaux savoirs.

L'approche analytique a cédé la place à la Systémique et à la cybernétique lesquelles oeuvrent à créer le nouveau modèle de Homo Semanticus. Cependant l'humanité n'est pas loin de voir apparaître l'Homo Terminologicus puisque nous avons déjà parcouru le chemin jusqu'aux significations. Les notions, le sens, et la définition attendent leur tour pour contribuer à son avènement. E. Wüster nous a montré le patrimoine aristotélicien pour nous faciliter la tâche.

Προλογικά

Για να γίνει η προσέγγιση μεθοδολογία και η σκέψη κοσμοθεωρία, χρειάζεται άσκηση και εφαρμογές. Για να καταλήξει η αντίληψη μιας προσέγγισης σε πρότυπο του νου, σε νοοτροπία, απαιτείται βιωματική και μεθοδική επανάληψη, ώστε η νοητική διαδικασία να γίνει έξη, τρόπος, νέος τρόπος, νέα στροφή του νου.

Για να εξετάσουμε το φαινόμενο της ορολογικής νοοτροπίας, αναζητήσαμε το συγγενές πρότυπο της Συστημικής κοσμοθεωρίας που προηγήθηκε και τις έννοιες εκείνες που στήριξαν την επιστημονική της βάση.

Διατυπώνουμε τα δύο παρακάτω ερωτήματα χάρη στα οποία οδηγηθήκαμε στην ανακοίνωση αυτή.

Ερώτημα 1ο

Πώς αντιμετωπίζεται η απαίτηση περιγραφής ενός ταχέως εξελισσόμενου περιβάλλοντος αυξανόμενης πολυπλοκότητας;

Ερώτημα 2ο

Πώς οικονομείται η πεπερασμένη ανθρώπινη ικανότητα αντίληψης και πρόσβασης στο πολύπλοκο περιβάλλον με εργαλεία των οποίων η ακριβής λειτουργία δεν είναι γνωστή;

Με δεδομένα τα ανωτέρω επιλέξαμε τα δύο υποδείγματα, το της συστημικής και το της Ορολογίας, ευελπιστώντας ότι προσφέρουμε απάντηση στο μέτρο του μέχρι τώρα γνωστού.

Στην παρούσα ανακοίνωση, αφού διευκρινισθούν οι θεωρήσεις της συστημικής και της Ορολογίας, θα οδηγηθούμε στην δημιουργία της ορολογικής νοοτροπίας.

Εισαγωγή

Το θαύμα της προβολής και ερμηνείας του εξωτερικού/εσωτερικού κόσμου μέσω του κώδικα της γλώσσας παραμένει. Παραμένει ωστόσο, επίσης, το ότι ο εγκέφαλος ερμηνεύει και κατανοεί τη συμβολική αλληλουχία που αντιστοιχεί στον μεγαλύτερο συντελεστή συσχέτισης. Η έννοια της συσχέτισης συνδέεται άμεσα με την έννοια της συνάφειας, η οποία με τη σειρά της εμπεριέχει τα μέρη σε μορφή ενιαίου όλου. Αυτή η διαπίστωση έγινε η αφορμή να αναπτυχθεί η συστημική σκέψη ή συστημική αντίληψη από τις αρχές του 20^{ου} αι. και στη συνέχεια μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο.

Η συστημική σκέψη και συστημική μεθοδολογία οδήγησαν στην αντίστοιχη νοοτροπία, για να συμπληρωθεί η αναλυτική, η οποία ήταν ικανή να αντιμετωπίζει μόνο συστήματα μικρής κλίμακας. Η νέα προσέγγιση απαίτησε διεπιστημονική συνεργασία και την υιοθεσία **κοινής**

γλώσσας από τους ειδικούς επιστήμονες, οι οποίοι την εφάρμοσαν ο καθένας ιδιαίτερα στα πεδία τους. Τη συστημική προσέγγιση στον τομέα της περιγραφής της επιστημονικής γνώσης εφαρμόζει η Ορολογία, χρησιμοποιώντας το βασικό εννοιολογικό θεωρητικό πλαίσιο. Ο Ευγένιος Βίστερ πραγματοποίησε αυτή την εφαρμογή στηριζόμενος στις έννοιες του συστήματος, της ιεραρχίας, της συσχέτισης, της ταξινόμησης και της τυποποίησης για θέματα πολυγλωσσικής τεχνολογίας. Ρόλος σημαντικός δόθηκε στη Λογική και την Οντολογία και αναβίωσε η αριστοτελική παρακαταθήκη.

Το Νέο πρότυπο

Η εποχή της βιομηχανίας παραχώρησε τη θέση της στη μεταβιομηχανία και αυτή με τη σειρά της στην εποχή της πληροφορίας. Η οργανωμένη πολυπλοκότητα είναι φανερή όχι μόνο στην κοινωνία, στην έρευνα, αλλά και στο υποσύστημά της που επεξεργάζεται τη Γνώση, την Επιστήμη. Την περιγραφή της γνώσης αυτής, που παράγεται με εκρηκτικούς ρυθμούς από την επιστημονική έρευνα, καλύπτει ο κλάδος της γλώσσας που ασχολείται με τα συστήματα εννοιών και όρων των γνωστικών τομέων, η Ορολογία.

Η μεταβιομηχανική περίοδος δεσπόζεται από την επιστήμη, η οποία καλείται να δώσει απαντήσεις σε όλα τα προβλήματα υιοθετώντας νέο πρότυπο σύλληψης των αντικειμένων της έρευνας, το συστημικό, κατάλληλο να ανταποκριθεί στην πολυπλοκότητα, την ταχύτητα εξέλιξης της έρευνας και τη διεπιστημονική συνεργασία. Οι νέες τάσεις φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί. Το διάγραμμα παρέχει τα κυριότερα γνωρίσματα της συστημικής μεθοδολογίας.

Ο πίνακας 1 παρουσιάζει τις 2 φάσεις από την Αναλυτική στη Συστημική μέθοδο.

Πίνακας 1

Παραδοσιακή μέθοδος	Συστημική μεθοδολογία
Το αντικείμενο αναλύεται στα ελάχιστα μέρη του	Το αντικείμενο μελετάται ως Σύνολο, Σύστημα
Η μελέτη συνίσταται στην εξήγηση, αναζήτηση της αιτιώδους σχέσης	Η μελέτη συνίσταται στην κατασκευή συστημικού προτύπου
Η εξήγηση παρέχει τη γνώση της πραγματικότητας. Τι είναι το αντικείμενο	Το Συστημικό Πρότυπο αναπαριστά την συμπεριφορά του Συστήματος. Τι κάνει το Σύστημα
Ο επιστήμονας είναι θεατής της πραγματικότητας και γνώστης της αλήθειας	Ο επιστήμονας επεμβαίνει στην πραγματικότητα για την βελτίωσή της

Σχόλια

Το κύριο χαρακτηριστικό της προσέγγισης της Συστημικής μεθόδου είναι ότι το αντικείμενο της μελέτης υποβάλλεται στη έρευνα σαν ενιαίο και αδιαίρετο σύνολο, ως σύστημα.

Αυτή η προσέγγιση είναι η μόνη ενδεδειγμένη για πολύπλοκα συστήματα.

Ο συστημικός επιστήμονας κατασκευάζει πρότυπα (models) με τη συνοδεία μετρήσεων, για να περιγράψει τη δομή και τη λειτουργία, ώστε να επιτραπεί η απλούστευση (αφαίρεση) του πολύπλοκου συνόλου που προβάλλει τις χαρακτηριστικές ιδιότητές του.

Η Συστημική σκέψη είναι τελεολογική, γιατί ενδιαφέρεται για τους σκοπούς και τις επιλογές των συστημάτων.

Είναι επίσης διεπιστημονική, κατάλληλη για όλους τους κλάδους, και προέκυψε από την κίνηση για την ενότητα της επιστήμης. Πέραν της γνώσης, η Συστημική μεθοδολογία ενδιαφέρεται για την επέμβαση του επιστήμονα στον κόσμο. Η εξέλιξη της δικαιώνει, τον πραγματισμό του William James, και τον John Dewey, αλλά και επιτρέπει την δυναμική εξέλιξη της Γνώσης.

Σύμφωνα με την φιλοσοφία της, ο κόσμος είναι μια ιεραρχία αλληλένδετων συστημάτων αυξημένης πολυπλοκότητας και κάθε σύστημα είναι ένα υποσύστημα ενός μεγαλύτερου και ένα υπερσύστημα άλλου μικρότερου. Αυτή η ενότητα του πολύπλοκου κόσμου απαιτεί όχι μόνο την ενότητα της επιστήμης αλλά και την αντίστοιχη προσέγγιση της περιγραφής αυτής της πληροφορίας.

Είναι διάχυτη η εντύπωση ότι ζούμε σε γνωσιολογικό χάος και ότι η φυσική νομοτέλεια είναι πολυπλοκότερη απ' ό,τι είχαμε υποθέσει. Γι' αυτό το λόγο χρειαζόμαστε μια ενιαία διακλαδική αντιμετώπιση, μια επιστήμη που να έχει συνιστώσες όλες τις παραδοσιακές επιστήμες. Η γλώσσα και περιγραφή αυτού του κώδικα δεν είναι άλλη από την Ορολογική. Αυτή καλείται να διαδραματίσει ρόλο ουσιαστικό με τις έννοιες της ακρίβειας, της συνάφειας, της ιεραρχίας έτσι ώστε να καταγράψουμε ακριβέστερα την παρούσα κατάσταση της γνώσης και να δικαιολογηθεί ο εμπλουτισμός της. **Οι έννοιες της συσχέτισης των εννοιών των γνωστικών πεδίων και η συστημική παρουσίασή τους** με τα λεξιλόγια όρων θα προωθήσουν την μάθηση και την έρευνα έτι περισσότερο.

Όπως αναφέρει ο Von Bertalanffy, ο θεμελιωτής της συστημικής εννοιολογίας, ένας επιστήμονας της γλώσσας, συνένωσε τους βιολόγους, τους μαθηματικούς και τους ψυχιάτρους, καθώς και τους φυσικούς, στα μέσα του 20ου αιώνα, για να χαράξουν νέα πορεία πέραν της αναλυτικής προσέγγισης. Αυτός ήταν ο Ελβετός γλωσσολόγος

F. de Saussure, ο οποίος συνέλαβε την γλώσσα ως σύστημα, ένα όλον αποτελούμενο από αλληλοεξαρτώμενα μέρη. Αλλά το θαύμα της διεπιστημονικής ομάδας συνετελέσθη επειδή όλοι αυτοί οι επιστήμονες υιοθέτησαν κοινή γλώσσα, ώστε ο καθένας να εφαρμόσει στο δικό του γνωστικό τομέα την ίδια προσέγγιση. Αφού υιοθέτησαν κοινή γλώσσα, κατάφεραν να εφαρμόσουν τις βασικές αρχές της θεωρίας των συστημάτων. Κατά τον von Bertalanffy «Υπάρχουν πρότυπα, αρχές και νόμοι που εφαρμόζονται σε γενικευμένα συστήματα ή στις υποκατηγορίες των, ανεξάρτητα από το ιδιαίτερο είδος τους, τη φύση των στοιχείων τους και τις σχέσεις ή δυνάμεις μεταξύ αυτών» βλ. *The History and Status of General Systems Theory*.

Οι εφευρέτες της θεωρίας των συστημάτων ωφέλησαν την επιστημονική κοινότητα προσφέροντάς της την δυνατότητα νέου τρόπου θέασης των πραγμάτων, νέο πλαίσιο σχέσεων μεταξύ αντικειμένων της έρευνας και περιβάλλοντος με συνέπειες και αλληλοεξαρτήσεις που επηρεάζουν όχι μόνο την λειτουργία του ερευνώμενου αντικειμένου αλλά και τη δομή του. Έτσι λόγου χάρη, εξετάζοντας το Πανεπιστήμιο ως σύνολο μέσα στον μακρόκοσμο και στον μικρόκοσμο το τοποθετούμε στις πραγματικές βάσεις λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο περιβάλλοντα, συνθήκες, απαιτήσεις, εισροές, εκροές, αλλά έχοντας συνολική εικόνα επιτυγχάνουμε την αριστοποίηση της λειτουργίας και την ποιοτική ανταγωνιστικότητά του.

Συστημική και Ορολογία

Η συστημική εργασία στον τομέα της ορολογίας ανήκει στους ορολόγους, οι οποίοι δεν είναι άλλοι από τους ειδικούς επιστήμονες των διαφόρων τομέων οι οποίοι έχουν λάβει συμπληρωματική κατάρτιση στην Ορολογία. Προϋπόθεση είναι η γνώση των συστημάτων των εννοιών των αντίστοιχων κλάδων, με επίγνωση των αρχών της ορολογίας και των ορογραφικών μεθόδων. Η συστημική στην ορολογική προσέγγιση εργασίας συνίσταται και στον καθορισμό της θέσης της έννοιας μέσα στο πεδίο των εννοιών.

Η Ορολογία ως Επιστήμη αναδύθηκε από την ανάγκη των επιστημόνων να καταγράψουν την τεχνογνωσία τους μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, υιοθετώντας κοινή γλώσσα για να περιγράψουν ο καθένας την γνώση του τομέα του. Αυτή την ανάγκη αφύπνισε η αντίληψη της έννοιας του «συστήματος», η οποία επιβάλλει ότι τα υπό εξέταση αντικείμενα, είτε αυτά είναι ο άνθρωπος ή η γλώσσα του, η ψυχή του ή η φυσική του κατάσταση, η φυσική γενικά ή τα μαθηματικά, οφείλουν να εξετάζονται υπό το πρίσμα του ενιαίου όλου, σε σχέση και συνάρτηση με τα μέρη του. Έτσι γεννήθηκε η συστημική μέθοδος και θεωρία, η οποία έδωσε χώρο για την Κυβερνητική.

Την ακριβέστερη περιγραφή της επιστημονικής τεχνογνωσίας αναλαμβάνει να θεραπεύσει η επιστήμη του όρου, η Ορολογία, αντλώντας αρχές από τις έννοιες της **λογικής** και της **οντολογίας**, τον **ορισμό**, την **αντιστοίχιση έννοιας-όρου** δια της διαδικασίας της κατονομασίας και της **τυποποίησης**. Η διαδικασία της κατονομασίας ή οροδότησης της έννοιας συντελεί στην ανάδειξη της ιδιαίτερης φύσης της Ορολογίας ως δημιουργού κανονιστικών προτύπων... *normes prescriptives*, σε αντίθεση με τα πρότυπα περιγραφής, τα *normes descriptives*, που διέπονται από την χρήση και ανήκουν στην κοινή γλώσσα.

Αυτό που προέχει να συγκρατήσει κανείς σχετικά με την Γενική Θεωρία της Ορολογίας είναι ότι το αντικείμενο της έρευνας, οι έννοιες και οι όροι την καθιστούν διεπιστημονική και ενδοεπιστημονική και κυρίως άρρηκτα συνδεδεμένη με τον κάθε τομέα γνώσης, ταυτόχρονα δε δανείζεται τεχνογνωσία από την Λογική, την Οντολογία, την τεκμηρίωση, τις επιστήμες της πληροφορίας και την γλωσσολογία.

Οι ειδικοί τομείς χρειάζονται την γενική θεωρία για να αναπτύξουν την ιδιαίτερη ορολογική θεωρία τους από την πρακτική εφαρμογή στο δικό τους τομέα. Άρα η Ορολογία εμπλέκει γενικά τους τομείς οι οποίοι εξελίσσονται συνεχώς και κατά συνέπεια οι ορολόγοι οφείλουν να παρακολουθούν τις εξελίξεις αυτές στους τομείς αυτούς, ταυτόχρονα δε να γνωρίζουν την κατάσταση της γνώσης στο πεδίο που τους ενδιαφέρει κάθε φορά. Την ορολογία ενδιαφέρει το «γίγνεσθαι της επιστήμης».

Η συμβολή του Αριστοτέλη στην Ορολογία είναι καθοριστική με τις έννοιες της Λογικής και της Οντολογίας, όπως τις αντελήφθησαν οι αναγνώστες του. Το πεδίο της συμβολής του για τους Έλληνες είναι τεράστιο και έχουμε ηθικό χρέος να ερευνήσουμε περαιτέρω. Ήδη αναλυτικά δώσαμε στην προηγούμενη ανακοίνωση τα 10 οντολογικά κριτήρια συν ένα, για να εμπλουτιστεί η εικόνα κριτηρίων των πλέον διαδεδομένων, του τόπου και του χρόνου. Η Λογική δανείζει τις έννοιες των ιεραρχικών σχέσεων των διαφόρων τύπων συνάφειας. Σύμφωνα με Έλληνες ειδικούς και αυτός ο χώρος θα μπορούσε να ερευνηθεί προς το συμφέρον της περιγραφής της επιστημονικής γνώσης. Στα 6 δοκίμια του Οργάνου δίνονται οι έννοιες της βασικής θεωρίας των εννοιών, των ιδιοτήτων τους, της λογικής ανάλυσης, της επαγωγής και του ορισμού. Προσφέρονται από τον Αριστοτέλη, τον μαθητή του Πλάτωνα, όλες αυτές οι έννοιες που θεμελιώνουν την Ορολογία ως επιστήμη. Με τον Θεαίτητο και τον Φαίδωνα ήδη ο Πλάτων σκιαγραφεί την θεωρία των εννοιών και της επιστημολογίας. Η λογική μάς προικίζει με την εννοιολογία, τον έτερο πυλώνα της Ορολογίας. Μια διευκρίνιση θα βοηθούσε λέγοντας ότι η εννοιολογία, αν και ανάλογη με την σημασιολογία, ωστόσο διαφορετική, αφού αυτή έχει βάση την έννοια την οποία κατονομάζει κατόπιν έρευνας ή με υπάρχοντα όρο ή με κατασκευασμένο όρο ικανό να αναπαραστήσει την έννοια. Η δε

σημασιολογία ωστόσο μελετά την σημασία της λέξης η οποία δεν υπάρχει ανεξάρτητη από την λέξη.

Τον Αριστοτέλη ακολούθησε ο Καντ με την Κριτική της Καθαρής Λογικής, στην συνέχεια ο βιολόγος Durand de Gros το 1899 και ο Freger το 1892 με τη μελέτη πάνω στην έννοια της σημασίας.

Το βασικό ίδιο του ανθρώπου είναι η ικανότητα της εν τω νω αναπαράστασης, της αφηρημένης εικονοποίησης των αντικειμένων. Άρα η σχηματοποίηση των εννοιών τελείται με κριτήρια και μηχανισμούς ελάχιστα γνωστούς ή άγνωστους, οι οποίοι απαιτούν εργαλεία συνεκτικότητας, αναφορικότητας και ευκολίας ανάκλησης. Η συνεχής άσκηση της εννοιολόγησης και της κατονομασίας με κριτήρια αριστοτελικά οδηγούν σύμφωνα και με άλλους Έλληνες δασκάλους του γένους, όπως ο Ευάγγ. Παπανούτσος, στην δημιουργία «διάνοιας μέγιστης ισχύος». Η οποία με τη σειρά της καλλιεργεί το έδαφος για την τέλεια «ψυχική συγκρότηση». Άνθρωποι με παιδεία τέτοιας προσέγγισης προσαρμόζονται και εφευρίσκουν νέα εργαλεία, όπως άλλωστε το ελληνικό πρότυπο του Οδυσσέα, φωτισμένο με την δίψα για γνώση ενός Προμηθέα.

Η ορολογική προσέγγιση με τα θεωρητικά και τα εφαρμοσμένα προϊόντα της προσθέτει περισσότερη διάκριση, διακριτική ικανότητα στον ανθρώπινο εγκέφαλο για την συλλογή ακριβέστερης γνώσης.

Πίνακας 2

Παραδοσιακή μέθοδος	Συστημική μεθοδολογία	Ορολογική μέθοδος¹
Το αντικείμενο αναλύεται στα ελάχιστα μέρη του	Το αντικείμενο μελετάται ως Σύνολο, Σύστημα	Το κάθε γνωστικό πεδίο από-τελεί ενιαίο υποσύστημα του υπερσυστήματος της Γνώσης
Η μελέτη συνίσταται στην εξήγηση, αναζήτηση της αιτιώδους σχέσης	Η μελέτη συνίσταται στην κατασκευή συστημικού προτύπου	Κατασκευή συστήματος εννοιών κάθε γνωστικού τομέα
Η εξήγηση παρέχει τη γνώση της πραγματικότητας. Τι είναι το αντικείμενο	Το Συστημικό Πρότυπο αναπαριστά την συμπεριφορά του Συστήματος. Τι κάνει το Σύστημα	Κατασκευή ορολογικού προτύπου που αναπαριστά τις σχέσεις Λογικής και οντολογίας που το χαρακτηρίζουν
Ο επιστήμονας είναι θεατής της πραγματικότητας και γνώστης της αλήθειας	Ο επιστήμονας επεμβαίνει στην πραγματικότητα για την βελτίωσή της	Ο ορολόγος επεμβαίνει εφαρμόζοντας κανονιστικά πρότυπα για την καταγραφή της Γνώσης
Ειδική κατά κλάδο	Διεπιστημονική	Διεπιστημονική – Ένδοεπιστημονική

¹ Η τρίτη στήλη είναι αποτέλεσμα της έρευνας της συγγραφέα στον τομέα της Ορολογίας.

Ο πίνακας 2 παρουσιάζει την Ορολογική διάσταση και υπογραμμίζει την συνάφεια μεταξύ Συστημικής και Ορολογικής Μεθοδολογίας.

Η Ορολογία, επομένως, καλύπτει τις ανάγκες της περιγραφής και κατονομασίας της διεπιστημονικής πολυγλωσσικής τεχνογνωσίας. Διότι εφόσον ο περιβάλλον τον άνθρωπο χώρος είναι αναγώγιμος από το ανθρώπινο πνεύμα και ο ορολογικός κώδικας πρόσβασής του σ' αυτόν εκ των πραγμάτων οφείλει να προσαρμόζεται και να αναζητά διαδοχικά ένα πεδίο περιγραφής. Η ανθρώπινη γλώσσα, ξεπηδώντας από μια πολύπλοκη δυναμική, που διέπει τις αλληλεπιδράσεις της δομής του εγκεφάλου, καθορίζει αυτόν τον αλγόριθμο πρόσβασης του ανθρώπου στη γνώση. Η λειτουργία της διαδικασίας της πρόσβασής μας στη γνώση και το πώς τελείται είναι ακόμη άγνωστη. Μόλις τον Ιούνιο του 2011 μια δημοσίευση στο Βήμα της Κυριακής, της 5ης Ιουνίου, αναφέρει ότι Αμερικανοί επιστήμονες, του Πανεπιστημίου Ουάσιγκτον στο Saint Luis είδαν πώς οι λέξεις σχηματίζονται στον εγκέφαλο, εντοπίζοντας τα σήματα που αντιστοιχούν σε τέσσερα φωνήματα (ah, oo, ou, ee). Η νευροεπιστήμη με την τεχνολογία προσπαθούν να εντοπίσουν, ερευνώντας, τις περιοχές του εγκεφάλου που σχετίζονται με την επεξεργασία του λόγου.

Η ορολογική νοοτροπία είναι απότοκος της αντίστοιχης προσέγγισης, η οποία εστιάζει το ενδιαφέρον της έρευνάς στον όρο, στον ορισμό και κυρίως στην έννοια. Η επιστημονική γλώσσα είναι η περιγραφή της γνώσης των επιστημονικών κλάδων. Άρα η ακριβής περιγραφή απαιτεί «συντεχνιακή» απόδοση των εννοιών με όρους μονοσήμαντους, ανταποκρινόμενους στις υψηλές απαιτήσεις ακρίβειας και διαφάνειας της έννοιας μέσω της κατονομασίας της, ήτοι του όρου της. Η σύγχρονη ορολογική τεχνογνωσία παρέχει πολύπλοκες αρχές και δε βασικές περίπου 31· βλέπε ελληνική απόδοση του Κ. Βαλεοντή.

Οι αρχές και οι μέθοδοι ορολογίας συναποτελούν τα βασικά στοιχεία της ορολογικής παιδείας. Επιφανείς επιστήμονες της σύγχρονης περιγραφής της γνώσης, ο Juan Sager, συνδέουν την Ορολογία με την Λογική, με την γνωστική διάσταση, με την πληροφορική και την γλωσσολογία. Η Ορολογία ανταποκρίνεται στο σύγχρονο και επερχόμενο υπόδειγμα περιγραφής της γνώσης, γιατί από νωρίς συνδέθηκε με την επικοινωνιακή και πληροφορική διάσταση, τονίζοντας τα ποιοτικά γνωρίσματα της Λογικής και της αυστηρής ταύτισης έννοιας-όρου, ώστε η μεταφορά της στον έτερο κώδικα να γίνεται κατά τρόπο μονοσήμαντο και τυποποιημένο.

Η ορολογική νοοτροπία είναι η απότοκος νοητική λειτουργία η απορρέουσα από την βασική ορολογική παιδεία.

Η στοιχειώδης ορολογική παιδεία έχει αφετηρία το σύγχρονο θεωρητικό έργο του Ευγένιου

Wüster και το παλαιό του Πλάτωνα στον Φαίδωνα, τον Θεαίτητο και τον Κρατύλο, κυρίως δε του Αριστοτέλη, τον Νικ. Βλεμμύδη, τον Ευάγ. Παπανούτσο και τον σύγχρονο συνεχιστή, την Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας. Είναι γνωστό το μεταπτυχιακό μάθημα Ορολογίας στο διαπανεπιστημιακό (ΕΜΠ – ΕΚΠΑ – ΙΕΛ) Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Τεχνογλωσσία» που παραδίδει ο Κ. Βαλεοντής, πέραν των συνεδρίων της ΕΛΕΤΟ, που αποτελούν το θεωρητικό υπόβαθρο της Ορολογίας στη χώρα μας και όχι μόνο.

Η διεθνής ορολογική παιδεία έχει αφετηρία τον Αριστοτέλη, τον Wüster, τον Felber και τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης ISO με το INFOTERM. Ωστόσο οι αρχές και οι μέθοδοι ορολογίας και ορογραφίας δεν έχουν γίνει κτήμα των ειδικών επιστημονικών κλάδων.

Επίλογος

Αν και η Ορολογία ανταποκρίνεται στο σύγχρονο και επερχόμενο γνωσιολογικό περιβάλλον με τα μονοσήμαντα, τυποποιητικά χαρακτηριστικά ως προς την ακριβέστερη περιγραφή της γνώσης και την φιλικότερη ανάκλησή της, αφού αυτή προσφέρεται σε πρότυπα συσχέτισης συστημικά δομημένα καθυστερεί την εξάπλωσή της. Η τάξη, η ακρίβεια, η διαφάνεια, η συσχέτιση, η λογική διάσταση και τα οντολογικά κριτήρια έχουν απέναντί τους άλλες έννοιες με περισσότερη αντοχή, όπως η αταξία, η ανακρίβεια, η αδιαφάνεια, το άσχετο, το παράλογο, τα άνευ λόγου άτοπα και ανοϊκά και αγλωσσολόγητα κατά τον Α. Γκώγκο.

Σύμφωνα με τον καθηγητή Ιω. Νικόλη στην επερχόμενη εποχή της Μετα-Επιστήμης, όπου θα συμμετέχουν όλες οι παραδοσιακές επιστήμες με ενιαία διακλαδική προσέγγιση, τότε ο Άνθρωπος και το Περιβάλλον, ο Πλανήτης θα στηρίζεται σε ακριβέστερο και συνεκτικότερο κώδικα επικοινωνίας, στην ποιότητα του κώδικα αυτού θα παίζει θεμελιώδη ρόλο η επιστήμη του Όρου με τις έννοιες της ακρίβειας βάσει ποιοτικού ορισμού και συνεπικουρούμενη από τα επιτεύγματα της Κυβερνητικής.

Η ορολογική προσέγγιση με τις εφαρμογές της ορογραφίας, την συστηματική παρουσίαση των εννοιών και των όρων, την συστημική θεώρηση της γνώσης των επιμέρους τομέων θα δώσει εργαλεία στο διαδίκτυο – web semantique, τέτοια ώστε να ευοδωθεί η προσπάθεια που άρχισε στο Πανεπιστήμιο του Southampton στην Μ. Βρετανία το 2009. Εκεί γίνεται, ή μάλλον επαναλαμβάνεται, ό,τι έγινε και τη δεκαετία του 1940, όπου μια **διεπιστημονική ομάδα υιοθετώντας κοινή γλώσσα** έδωσε σάρκα και οστά στην συστημική, στην κυβερνητική και στην ορολογική θεωρία.

Ποια άλλη προσέγγιση θα μπορούσε να τιθασεύσει το γνωσιολογικό χάος;

Η νέα νοοτροπία έχει αφετηρία την ορολογική αντίληψη και έλκει την ισχύ της από την

παλαιά εκείνη, την αναξιοποίητη ωστόσο, την ΟΝΤΟ-ΛΟΓΙΚΗ. Ενισχυμένη στην νιοστή με την τεχνολογία της πληροφορικής για να γίνει η γνώση ενιαία, συνθετική και προσκαλούσα για νέες στάσεις της επιστήμης.

Βιβλιογραφία

- [1] Νικόλης Ιω., *Εισαγωγή στη Συστημική Σπουδή της Γνωσιολογίας*
Σημ.: Ο Ιω. Νικόλης, καθ. Παν/μίου Πατρών, ανήκει στην Ελληνική Ομάδα Συστημάτων και συνεργάστηκε με τον Μιχ. Δεκλερή για την έκδοση της «*Συστημικής Θεωρίας*», Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 1986.
- [2] Περιοδικό La Recherche-Monde, Nov-Dec 2009 (Hors Serie)
- [3] Το Βήμα της Κυριακής, Ιούνιος 2011
- [4] Καρδούλη Μ., *Η τεχνική ορολογία, αρμός επικοινωνίας*, Διήμερο «Τυποποίηση ορολογίας», ΕΛΟΤ-ΤΕΕ/ΤΕ21, ΤΕΕ, Αθήνα 1992
- [5] Καρδούλη Μ., *Αρχιτεκτονική δομή του επιστημονικού κειμένου*, Πρακτικά 7^{ου} Συνεδρίου «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία» της ΕΛΕΤΟ, ΤΕΕ, 2009
- [6] Βαλεοντής Κ., *Ανάλυση των βασικών αρχών της ορολογίας*, ΕΛΟΤ, Αθήνα, 1988
- [7] Βαλεοντής Κ., *Μάθημα Αρχές Ορολογίας – Ορογραφίας – Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών ΤΕΧΝΟΓΛΩΣΣΙΑ (ΕΜΠ – ΕΚΠΑ – ΙΕΛ)*, 2009
- [8] Δεκλερής Μιχ., *Συστημική Θεωρία*, εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 1986
- [9] Sager Juan C., *A Practical Course in Terminology Processing*, John Benjamins Publishing Co, 1990
- [10] Kocourek, *La Langue Française de la Technique et de la Science*, Brandstetter, 1991
- [11]. Τσατσόμοιρος Ηλίας, *Ιστορία Γενέσεως της Ελληνικής Γλώσσας*, Δαυλός, 1991
- [12] Γκώγκος Α., *Γενικές γλωσσολογικές αρχές εισαγωγής και θέσπισης όρων*, Διήμερο «Τυποποίηση ορολογίας», ΕΛΟΤ-ΤΕΕ/ΤΕ21, ΤΕΕ, Αθήνα 1992.

Μαρία Καρδούλη

Εισηγήτρια ΕΣΔΔ
Διδάξασα Τεχνική Μετάφραση στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο
Μέλος ΔΣ της ΕΛΕΤΟ και Αντιπρόεδρος του ΓΕΣΥ
25^{ης} Μαρτίου 16
16233 ΚΑΡΕΑΣ